

تعریف

کتاب (kooB): نوشته چاپی است مشتمل بر چندین صفحه که بین دو جلد قرار گرفته از یک حاشیه به یکدیگر متصل شده‌اند. کتاب به موضوعات متنوعی می‌پردازد؛ ولی دارای یک عنوان است که معمولاً بر روی صفحه جلد درج می‌گردد. به صورت غیرادواری و در قطع‌های گوناگون چاپ می‌شود. هر چند در منابع مختلف بر روی تعداد صفحات آن اتفاق نظر وجود ندارد، ولی برای افتراق از دیگر رسانه‌های نوشتاری تعداد صفحات آن را ۴۹ صفحه یا بیشتر در نظر می‌گیرند. منظور از "کتاب آموزش سلامت، کتابی است که حداقل یکی از اهداف آن آموزش سلامت باشد."

کتابچه (telkooB): کتاب کوچکی است با قابلیت حمل در دست که معمولاً در یک موضوع مشخص برای دستیابی سریع و آسان به اطلاعات و یا منابع کاربردی به چاپ می‌رسد.

محاسن

۱. روشی شناخته شده برای کسب اطلاعات توسط مخاطب است.
۲. امکان پرداختن مشروح و توأم با جزئیات را در هر موضوع فراهم می‌کند.
۳. امکان استفاده از آن در هر موقعیتی وجود دارد.

معایب

۱. مخاطب باید از توان خواندن و نوشتن و سطح معلومات متناسب با محتوای کتاب برخوردار باشد.
۲. دستیابی به اطلاعات نیازمند زمان نسبتاً زیادی است.
۳. ممکن است برای بسیاری از مخاطبین جذاب نباشد.

خصوصیات کتاب / کتابچه

کتاب / کتابچه با توجه به اهداف مورد نظر نویسنده، نوشته (تالیف یا ترجمه) می شود و متن آن دارای محتوایی با یکسری ویژگی ها (دقت، عدم تناقض و یکپارچگی، شفافیت و) است که باید در تدوین این رسانه مورد نظر قرار بگیرد.

محتوای کتاب / کتابچه

a. بررسی دقت در کتاب / کتابچه (Accuracy)

- ۱ - لطفاً با استفاده از دانسته های خود و یا در صورت امکان منابع در دسترس، صحت مطالب ذکر شده را بسنجید.
- ۲ - در صورتی متن دارای غلط های املائی، نگارشی و یا دستور زبانی است، به نسبت از حداکثر نمره بکاهید.
- ۳ - لازم است که مطالب مندرج در رسانه با منابع علمی به روز مطابقت داشته باشد. به ازای هر ۲ سال قدیمی بودن مطالب و منابع آن از تاریخ ساخت رسانه ها (نه ارزیابی)، یک امتیاز بکاهید.

b. عدم تناقض و یکپارچگی (Consistency)

- ۱ - منظور از یکپارچگی، هم جهت بودن مضمون مطالب عنوان شده در یک راستا می باشد.
- ۲ - مطالب درج شده در این رسانه را با مطالب در دسترس دیگر رسانه ها که در زمینه موضوع مذکور ساخته شده اند، مقایسه نمایید. آیا تناقضی می یابید؟

c. شفافیت (Clarity)

- ۱ - منظور، پرهیز از واژگان و عبارات تخصصی و روان بودن مطالب است. به نظر شما، آیا امکان داشت ساده تر از این موضوع مذکور را بیان کرد؟ در این صورت، به نسبت پیچیدگی از نمره این سوال کسر کنید.
- ۲ - چنانچه برای تمامی موضوعات تخصصی مثال های کافی آورده شده است، حداکثر نمره و چنانچه برای هیچ یک از موضوعات هیچ مثالی ذکر نشده است، حداقل نمره را اختصاص دهید.

d. مناسبت داشتن (Relevancy)

۱ - لازم است که در ابتدا جهت آشنایی بیشتر مخاطبین، پیشینه موضوع ذکر شود. ذکر پیشینه تا چه حد کامل است؟

۲ - منظور از کاربردی بودن مطالب برای مخاطبین، **مهم بودن و مبتلا به بودن مخاطبین است.**

۳ - آیا سازندگان این رسانه، هیچ اطلاعاتی پیرامون خصوصیات دموگرافیک مخاطبین (سن، جنس، شغل، وضعیت تاهل و ..) و خصوصیات فرهنگی مخاطبین (سطح تحصیلات، زبان، گویش، و ..) داشته اند. تنها در صورت وجود مستندات امتیاز دهید. رسانه تا چه حد برای قشری با این خصوصیات دموگرافیک و فرهنگی مناسب است؟

۴ - آیا سازندگان این رسانه، هیچ اطلاعاتی پیرامون خصوصیات رفتاری و روانشناختی مخاطبین داشته اند. تنها در صورت وجود مستندات امتیاز دهید. رسانه تا چه حد برای قشری با این خصوصیات رفتاری و روانشناختی مناسب است؟

e. جذابیت (Appealing)

۱ - منظور از جذابیت، گیرایی مخاطب است.

۲ - لطف‌در صورت استفاده از تمامی امکانات بصری ذکر شده (فیلم، پویا نمایی، عکس، جدول و نمودار) حداکثر امتیاز را اختصاص دهید. در غیر این صورت، به نسبت از امتیاز کسر نمایید.

f. خلاقیت (Creativity)

۱ - در جهت مقایسه رسانه حاضر با نمونه های مشابه تلاش نمایید. آیا نمونه دیگری در دسترس وجود دارد؟

۲ - هر گونه فکر بدیع که آن را می توانید در قالب خلاقیت طراح بگنجانید، امتیاز این سؤال را می افزاید.

g. مقبولیت (Credibility)

۱ - آیا از دیدگاه مخاطبین، نویسنده مقبول می باشد؟ **به نسبت پاسخگویی به این سؤال، امتیاز دهید.**

۲ - به هر میزان که منابع و افراد بکار گرفته شده در این رسانه از مقبولیت بیشتری نزد مخاطبین برخوردار باشند، امتیاز بیشتری اختصاص دهید.

ساختار کتاب / کتابچه

a. عنوان کتاب / کتابچه

۱ - منظور پرهیز از عبارات دشوار در عنوان کتاب/ کتابچه و گویا بودن آن می باشد.

۲ - عنوان تا چه باعث می شود تا یک فرد کتاب را از بین کتاب های دیگر انتخاب کند؟

۳ - آیا عنوان کتاب تناسب و همخوانی لازم و ضروری را با محتوای خود دارد؟

b. شناسنامه کتاب / کتابچه

۱ - در صورت عدم ذکر تاریخ، محل تولید، نوبت چاپ و مؤسسه تولیدکننده کتاب امتیاز کسر نمایید.

۲ - در صورت عدم ذکر مشخصات نویسندگان و ویراستاران کتاب امتیاز کسر نمایید.

۳ - در صورت عدم ذکر شماره تلفن، فاکس، صندوق پستی و آدرس الکترونیک امتیاز کسر نمایید.

c. فهرست کتاب / کتابچه

۱ - لازم است که فهرست حاوی عنوان تمام فصول و در صورت امکان بخش های اصلی باشد . در غیر این صورت، به نسبت امتیاز کسر نمایید.

۲ - لازم است که فهرست کتاب / کتابچه ارجاع دقیق به صفحات را حاصل کند . در غیر این صورت، به نسبت امتیاز کسر نمایید.

d. متن کتاب / کتابچه

۱ - آیا به نظر شما نویسنده می توانست عنوان مناسب تری را برای فصول کتاب خود بگزیند؟

۲ - آیا در ابتدای هر فصل، اهداف از آموزش این فصل لیست شده است؟ در این صورت امتیاز ۵ بدهید.

۳ - به هر میزان که احساس می کنید، خوانایی فونت های بکار رفته کمتر است، امتیاز کسر نمایید.

۴ - حداکثر ۳ فونت متفاوت مناسب است. در صورتی که بیش از آن استفاده شده است، امتیاز کسر نمایید.

۵ - بسته به سایز کتاب/ کتابچه، از فونت ۱۰ تا ۱۴ استفاده شده باشد. برای مثال اگر مخاطب ین کودکان هستند، فونت بزرگتر لازم است. چنانچه این قاعده رعایت نشده است، از امتیاز بکاهید.

e- تصاویر کتاب / کتابچه

۱ - به هر میزان (در حد معقول) که بیشتر از تصاویر و جداول استفاده شده است، امتیاز بیشتری اختصاص دهید.

۲ - آیا تمامی تصاویر و جداول و دارای توضیحات می باشند. آیا این توضیحات کامل است؟

۳ - در جستجوی آدرس و یا مجوز ذکر تصاویر ، نمودار ها و ... باشید . در صورت ذکر آن ها نمره ۵ را اختصاص دهید.

f. منابع کتاب / کتابچه

- ۱ - لازم است که به انتهای هر فصل مراجعه نمایید و وجود یا عدم وجود منابع کتاب را بررسی کنید.
- ۲ - لازم است که در تمامی فصول، از یک روش منبع نویسی (برای مثال سیستم ونکور یا آکسفورد) استفاده شده باشد.
- ۳ - منظور از منابع مفید و مطالعه بیشتر، ارجاع خواننده مشتاق برای دانستن بیشتر به مطالب علمی تخصصی تر است.

g. فهرست نمایه (Index) کتاب / کتابچه

- ۱ - به منظور بررسی وجود یا عدم وجود فهرست نمایه (Index) به انتهای کتاب/ کتابچه مراجعه نمایید.
- ۲ - واژگان کلیدی مرتبط تا چه حد در فهرست نمایه ذکر شده است؟
- ۳ - منظور از دقیق بودن فهرست نمایه کتاب/ کتابچه، فراهم کردن ارجاع دقیق به صفحات کتاب می باشد.

h. طراحی صفحات و جلد کتاب / کتابچه

- ۱ - جلد کتاب به انتخاب آن از قفسه کتابخانه و کتابفروشی کمک می کند؟
- ۲ - اگر چه این سوال نیز تخصصی است و به نظر می رسد که نیاز به یک ارزیاب گرافیک داشته باشد، اما به نظر شما طراحی جلد موضوع را انتقال می دهد؟
- ۳ - آیا از حاشیه‌ها، سربرگ و پاورقی ها استفاده شده است؟ به میزان استفاده بیشتر نمره اضافه کنید.

تولید کتاب / کتابچه

- ۱ - لازم است که رنگ ها مخلوط نشده باشد. کاغذها برش دقیق داشته باشند. کاغذها به یکدیگر نچسبیده باشند. صفحات خالی (چاپ نشده) در کتاب نباشد.
- ۲ - اگر چه لازم نیست که در تمامی کتب کتابچه ها از کاغذ گلاسه استفاده شود (و در برخی از کتاب / کتابچه ها، حتی استفاده از کاغذ کاهی زیبا تر و مناسب تر خواهد بود)، اما در حالت عادی به کاغذ گلاسه نمره بیشتر و به کاغذ کاهی نمره کمتر اختصاص بدهید.
- ۳ - مسلماً لازم است که قطع کتابی که مطالب مختصری را ارائه می کند کمتر از قطع کتابی باشد که موضوعی را با تفصیل بیشتر توضیح داده است. آیا این قاعده رعایت شده است؟
- ۴ - آیا کتاب/ کتابچه در کتابفروشی ها در دسترس است؟ آیا به صورت رایگان توزیع می شود؟
- ۵ - قیمت کتاب را با کتابهای مشابه مقایسه نمایید.

ارزشیابی کتاب / کتابچه

- ۱ - تنها در صورتی به سئوالات بعدی بروید که مستنداتی دال بر ارزیابی وجود داشته باشد.
- ۲ - آیا در مستندات ارزیابی، ذکری از سنجش ارزیابی دسترسی به اهداف به میان آمده است؟
- ۳ - آیا در مستندات ارزیابی، ذکری از سنجش تاثیر رسانه بر مخاطبین به میان آمده است؟
- ۴ - آیا در مستندات ارزیابی، ذکری از سنجش نواقص رسانه به میان آمده است؟